טיון דביק Dittrichia viscosa – צמח חודש תשרי תשע"ח

שיר ורד

טיון דביק *Dittrichia viscosa* הוא בן-שיח או עשב רב-שנתי ממשפחת המורכבים שגובהו 30 עד 120 ס"מ, בהתאם לגילו ותנאי בית גידולו. הצמח ירוק ברוב ימות השנה. ענפיו מסתעפים בעיקר מבסיסו וחלקיהם התחתונים לרוב מעוצים. מההסתעפויות הקרובות לבסיס הצמח יוצאים ענפים ארוכים, זקופים או אלכסוניים ואילו מהסתעפויות הענפים בחלקם העליון יוצאים גבעולי משנה קצרים ו/או מכבדי פריחה. הגבעולים והעלים מכוסים בשערות בלוטיות דביקות וריחניות. העלים תמימים, אזמלניים, ומשוננים בשוליהם כמשור, עלי הקיץ צרים, קצרים וחסרי פטוטרת, עלי החורף ארוכים ורחבים יותר ובעלי פטוטרת קצרה.

טיון דביק. צילם: שיר ורד ©
מימין – הגבעולים והעלים מכוסים בלוטות ושערות דביקות וריחניות
במרכז – עלי קיץ צרים קצרים וחסרי פטוטרת
משמאל – עלי חורף רחבים וארוכים מעלי הקיץ ובעלי פטוטרת קצרה
להגדלה – לחצו על התמונות

קרקפות הפריחה נישאות במכבדים ארוכים ויוצאות מחציים העליון של הגבעולים. קוטר הקרקפות כ-15 עד 20 מ"מ. חפי המעטפת קצרים ורעופים. לקרקפות פרחים לשוניים חיצוניים ופרחים צינוריים במרכז הקרקפת. הפרחים הלשוניים נקביים, צבעם צהוב, כותרתם צרה ומספרם 10 עד 15. ראש עלה הכותרת מחולק ל-2-3 אונות קצרות. הפרחים הצינוריים דו-מינים וצבעם צהוב כהה, ערוכים בצפיפות ומספרם 20 עד 30. הפריחה היא קייצית-סתווית ושיאה חל בחודשי ספטמבר ואוקטובר. בהמשך לפריחה מבשילים הזרעונים הקטנים שצבעם חום המצוידים בציצית ארוכה המאפשרת הפצה

בעזרת הרוח למרחקים ארוכים.

טיון דביק. צילם: שיר ורד ©
מימין – מכבדי פריחה
במרכז – קרקפת פורחת. הפרחים הלשוניים בעלי כותרת צהובה צרה ובראשה שלוש שיניים קצרות, מספרם 10-15. הפרחים הצינוריים צפופים וצבעם כהה יותר
משמאל – קרקפות בשלב ההפצה. הזרעונים חומים וקצרים ונושאים בראשם ציצית ארוכה המסייעת להפצתם בעזרת הרוח.
להגדלה – לחצו על התמונות

טיון דביק גדל במגוון בתי גידול ברוב חלקי הארץ, למעט אזורי המדבר הקיצוני. בית גידולו הראשוני הוא גדות נחלים ושלוליות מתייבשות וכן קרקעות קירטון וחוואר. לצמח יכולת הפצה למרחק בעזרת הציציות בזרעונים וכושר הנביטה של הזרעונים גבוה. הצמח נפוץ מאוד בבתי גידול משניים שנוצרו ע"י האדם כמו צידי דרכים ובמיוחד בדרכים חדשות שנפרצו בשנים האחרונות, וכן בשולי מדרכות בערים. מקורו של הצמח במזרח התיכון אך הוא התפשט גם לאזורים אחרים בעולם והוא נחשב צמח פולש באוסטרליה.

הסוג **טיון** כולל כ 200 מינים בעולם, שניים מהם, **טיון דביק** ו**טיון חריף** גדלים בישראל. בעבר נכלל בסוג **טיון** מין נוסף בארץ הגדל בחופי הים ובמלחות, המשויך כיום לסוג אחר – **בן-טיון בשרני** (*Limbarda crithmoides*).

שמו המדעי של הסוג ניתן לו על שם בוטנאי גרמני ידוע בשם Manfred Dittrich, שהיה אחד ממנהלי העשבייה בברלין. שמו המדעי הקודם היה *Inula viscosa*. שמו העברי של הסוג **טיון** הוא העתק של השם הערבי, המציין את בית גידולו הראשוני של המין (בוץ או טין). שמו המדעי והעברי של המין ניתן לו על שם הדביקות הרבה של גבעוליו ועליו.

ל**טיון דביק** מיוחסות תכונות רפואיות רבות והוא שימש כעשב מרפא כבר בימי קדם. ידועים שימושים רפואיים שלו לכ-40 מחלות ומכאובים. בין השאר הוא משמש לטיפול בכאבי פרקים ורגליים, יתר לחץ דם וסכרת, ריפוי פצעים, איחוי שברים, פתיחת דרכי הנשימה, בעיות חניכיים וטחורים. משורשי הטיון הדביק מפיקים עד היום ליקרים. כמו כן שימשו השורשים בעבר להפקת צבע צהוב.

==========

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ורד ש 2017 טיון דביק Dittrichia viscosa – צמח חודש תשרי תשע"ח, צמח החודש העברי, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

טיון דביק Dittrichia viscosa – צמח חודש תשרי תשע"ח